

Finanční účetnictví

Karel Šteker

Edice učebních textů

Odborné nakladatelství Vysoké školy ekonomie a managementu

 VŠEM

VYSOKÁ
ŠKOLA
EKONOMIE
A MANAGEMENTU

FINANČNÍ ÚČETNICTVÍ

Vysoká škola ekonomie a managementu

2020

Finanční účetnictví

Autor: Karel Šteker

Copyright © Vysoká škola ekonomie a managementu, 2020

Vydání první. Všechna práva vyhrazena.

ISBN: 978-80-88330-25-7

Vysoká škola ekonomie a managementu

www.vsem.cz

Žádná část této publikace nesmí být publikována ani šířena řádným způsobem a v žádné podobě bez výslovného svolení vydavatele.

Obsah

Finanční účetnictví	3
Seznam obrázků	7
Seznam tabulek	8
Značky a symboly v učebním textu	9
Seznam zkratk	10
PŘEDMLUVA	12
1. KAPITOLA: ZÁKLADY ÚČETNICTVÍ	14
1.1 Význam účetnictví	15
1.2 Účetní zásady a principy	15
1.3 Základní prvky účetnictví	19
1.3.1 Účet a soustava účtů	19
1.3.2 Směrná účtová osnova a účtový rozvrh	20
1.3.3 Účetní záznamy, doklady a knihy	21
1.3.4 Oceňování majetku a závazků	23
1.4 Zákon o účetnictví	23
1.5 Vyhlášky k zákonu o účetnictví	24
1.6 České účetní standardy	25
2. KAPITOLA: DLOUHODOBÝ MAJETEK	28
2.1 Oceňování dlouhodobého majetku	29
2.2 Způsoby pořízení a vyřazení dlouhodobého majetku	30
2.3 Dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek	31
2.3.1 Rozdělení dlouhodobého nehmotného majetku	31
2.3.2 Rozdělení dlouhodobého hmotného majetku	31
2.3.3 Účetní operace	32
2.3.4 Odpisování dlouhodobého majetku	36
2.4 Dlouhodobý finanční majetek	40
2.4.1 Rozdělení dlouhodobého finančního majetku	40
2.4.2 Účetní operace	40
3. KAPITOLA: OBĚŽNÁ AKTIVA	45
3.1 Zásoby	46
3.1.1 Charakteristika zásob	46
3.1.2 Rozdělení zásob	46
3.1.3 Oceňování zásob	46
3.1.4 Účetní operace	48
3.2 Pohledávky	54
3.2.1 Charakteristika pohledávek	54
3.2.2 Rozdělení pohledávek	54

3.2.3	Oceňování pohledávek	55
3.2.4	Účetní operace	55
3.3	Krátkodobý finanční majetek a peněžní prostředky	60
3.3.1	Charakteristika a oceňování	60
3.3.2	Účetní operace	60
4.	KAPITOLA: VLASTNÍ KAPITÁL	69
4.1	Základní kapitál	70
4.1.1	Charakteristika základního kapitálu	70
4.1.2	Rozdělení základního kapitálu	70
4.1.3	Účetní operace	70
4.2	Kapitálové fondy a fondy tvořené ze zisku	76
4.2.1	Charakteristika fondů vlastního kapitálu	76
4.2.2	Rozdělení fondů vlastního kapitálu	76
4.2.3	Účetní operace	76
4.3	Výsledky hospodaření	78
4.3.1	Charakteristika výsledků hospodaření	78
4.3.2	Rozdělení výsledků hospodaření	78
4.3.3	Účetní operace	78
5.	KAPITOLA: CIZÍ ZDROJE	83
5.1	Rezervy	84
5.1.1	Charakteristika rezerv	84
5.1.2	Rozdělení rezerv	84
5.1.3	Účetní operace	85
5.2	Závazky	88
5.2.1	Charakteristika závazků	88
5.2.2	Rozdělení závazků	88
5.2.3	Oceňování závazků	88
5.2.4	Účetní operace	88
6.	kapitola	
	Časové rozlišení, náklady a výnosy	101
6.1	Časové rozlišení	102
6.1.1	Rozdělení časového rozlišení	102
6.1.2	Účetní operace	103
6.2	Náklady a výnosy	107
6.2.1	Druhé a účelové členění nákladů a výnosů	108
6.2.2	Náklady a výnosy z provozní činnosti	108
6.2.3	Náklady a výnosy z finanční činnosti	110
7.	KAPITOLA: ÚČETNÍ UZÁVĚRKA A ZÁVĚRKA	115
7.1	Uzávěrkové operace	116
7.2	Inventarizace majetku a závazků	116
7.3	Daňová analýza a výpočet daně z příjmů	117
7.3.1	Splatná daň z příjmů	117
7.3.2	Odložená daň z příjmů	119
7.4	Uzavření účetních knih	122

7.5 Účetní závěrka	123
7.5.1 Rozvaha	126
7.5.2 Výkaz zisku a ztráty	126
7.5.3 Přehled o peněžních tocích	127
7.5.4 Přehled o změnách vlastního kapitálu	127
7.5.5 Příloha	128
7.5.6 Výroční zpráva	129
7.5.7 Audit	129
7.5.8 Schválení a zveřejnění účetní závěrky	130
Glosář	133
Vzorový test	137
Seznam literatury	139

Seznam obrázků

Obrázek 1.1 Označení účtu	22
Obrázek 1.2 Účtování na rozvahových účtech	23
Obrázek 1.3 Účtování na výsledkových účtech	23
Obrázek 2.1 Účtování pořízení DNM a DHM	37
Obrázek 2.2 Účtování poskytnutých záloh na dlouhodobý majetek	39
Obrázek 2.3 Účtování technického zhodnocení DNM a DHM	40
Obrázek 2.4 Účtování vyřazení DNM a DHM	41
Obrázek 2.5 Účtování odpisů dlouhodobého majetku	42
Obrázek 3.1 Účtování materiálu a zboží způsobem A	55
Obrázek 3.2 Účtování zásob vlastní výroby způsobem A	56
Obrázek 3.3 Účtování materiálu a zboží způsobem B	57
Obrázek 3.4 Účtování zásob vlastní výroby způsobem B	57
Obrázek 3.5 Účtování opravných položek k zásobám	60
Obrázek 3.6 Účtování pohledávek z obchodních vztahů	62
Obrázek 3.7 Účtování reklamací z pohledu prodávajícího	62
Obrázek 3.8 Účtování poskytnutých provozních záloh	63
Obrázek 3.9 Účtování pohledávek za zaměstnanci	64
Obrázek 3.10 Účtování operací v pokladně	67
Obrázek 3.11 Účtování cenin	68
Obrázek 3.12 Účtování operací na bankovním účtu	69
Obrázek 4.1 Účtování vkladů do ZK z pohledu příjemce vkladu	79
Obrázek 4.2 Účtování vkladů do ZK z pohledu vkladatele	80
Obrázek 4.3 Účtování zvýšení ZK úpisem nových akcií	81
Obrázek 4.4 Účtování zvýšení ZK z vlastních zdrojů	82
Obrázek 4.5 Účtování snížení ZK snížením jmenovité hodnoty akcií	83
Obrázek 4.6 Účtování rozdělení výsledku hospodaření	87
Obrázek 5.1 Účtování rezerv	94
Obrázek 5.2 Účtování závazků z obchodních vztahů	99
Obrázek 5.3 Účtování reklamací z pohledu kupujícího	99
Obrázek 5.4 Účtování mezd zaměstnanců	102
Obrázek 5.5 Účtování dotací	105
Obrázek 5.6 Účtování přijatých záloh	106
Obrázek 5.7 Účtování operací na bankovním úvěru	107
Obrázek 5.8 Účtování vydaných dluhopisů	107
Obrázek 6.1 Účtování nákladů příštích období	115
Obrázek 6.2 Účtování komplexních nákladů příštích období	116
Obrázek 6.3 Účtování příjmů příštích období	117
Obrázek 6.4 Účtování výdajů příštích období	117
Obrázek 6.5 Účtování výnosů příštích období	118
Obrázek 7.2 Uzavření účetních knih	136
Obrázek 7.3 Otevření účetních knih	137

Seznam tabulek

Tabulka 1.1 Základní struktura rozvahy	21
Tabulka 1.2 Typy rozvahových operací	22
Tabulka 2.1 Operace související s nákupem a prodejem DFM	46
Tabulka 2.2 Operace související s přeceněním DFM	47
Tabulka 3.1 Poskytnuté zálohy na zásoby	59
Tabulka 3.2 Zásoby na cestě	59
Tabulka 3.3 Dohadný účet pasivní u zásob	59
Tabulka 3.4 Pohledávky za společníky	63
Tabulka 3.5 Pohledávky za státem	63
Tabulka 3.6 Opravné položky k pohledávkám	65
Tabulka 3.7 Pohledávky za upsaný základní kapitál	65
Tabulka 3.8 Peníze na cestě	69
Tabulka 3.9 Operace související s nákupem a prodejem KFM	70
Tabulka 3.10 Operace související s přeceněním KFM	71
Tabulka 4.1 Ostatní kapitálové fondy	85
Tabulka 5.1 Závazky ke společníkům	100
Tabulka 5.2 Přímé a nepřímé daně	103
Tabulka 6.1 Typy výsledkových operací	120
Tabulka 7.1 Výpočet splatné daně z příjmů právnických osob	132
Obrázek 7.1 Účtování odložené daně	134
Tabulka 7.2 Rozsah účetních výkazů podle kategorií účetních jednotek	138
Tabulka 7.3 Kategorie účetních jednotek	139

Značky a symboly v učebním textu

Struktura distančních učebních textů je rozdílná již na první pohled, a to např. v zařazování grafických symbolů – značek.

Specifické grafické značky umístěné na okraji stránky upozorňují na definice, cvičení, příklady s postupem řešení, klíčová slo+va a shrnutí kapitol. Značky by měly studenta intuitivně vést tak, aby se již po krátkém seznámení s distanční učebnicí dokázal v textu rychle a snadno orientovat.

Definice

Upozorňuje na definici nebo poučku pro dané téma.

Příklad

Označuje příklad praktické aplikace učiva včetně řešení.

Otázky k procvičení a úkoly

Označuje otázky a úkoly s postupem řešení na konci kapitoly.

Klíčová slova

Upozorňuje na důležité výrazy či odborné termíny nezbytné pro orientaci v daném tématu.

Shrnutí kapitoly

Shrnutí kapitoly se zařazuje na konec dané kapitoly. Přehledně, ve strukturovaných bodech shrnuje to nejpodstatnější z předchozího textu.

Seznam zkratek

CP – Cenné papíry
CZ – Cizí zdroje
ČNB – Česká národní banka
ČR_{A / P} – Časové rozlišení aktivní / pasivní
ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení
ČSÚ – Český statistický úřad
ČÚS – České účetní standardy
DFM – Dlouhodobý finanční majetek
DHM – Dlouhodobý hmotný majetek
DNM – Dlouhodobý nehmotný majetek
DPFO – Daň z příjmu fyzických osob
DPH – Daň z přidané hodnoty
DPPO – Daň z příjmu právnických osob
FAD – Faktura dodavatelská (přijatá)
FAO – Faktura odběratelská (vydaná)
HMOV – Hmotné movité věci
IFRS – Mezinárodní standardy účetního výkaznictví
KFM – Krátkodobý finanční majetek
KS – Konečný stav
N_{P / F} – Náklady provozní / finanční
NOZ – Nový občanský zákoník
OA – Oběžná aktiva
OP – Opravná položka
OR – Obchodní rejstřík
PPD – Příjmový pokladní doklad
PŘI – Příjemka
PS – Počáteční stav
SP – Sociální pojištění
TZ – Technické zhodnocení
ÚJ – Účetní jednotka
ÚZ – Účetní závěrka
VBÚ – Výpis z bankovního účtu
VH – Výsledek hospodaření
VK – Vlastní kapitál
V_{P / F} – Výnosy provozní / finanční
VPD – Výdajový pokladní doklad
VÚD – Vnitřní účetní doklad
VÚÚ – Výpis z úvěrového účtu

VÝD – Výdejka

VyZÚ – Vyhláška k zákonu o účetnictví

ZC – Zůstatková cena

ZDP – Zákon o daních z příjmů

ZDPH – Zákon o dani z přidané hodnoty

ZK – Základní kapitál

ZOK – Zákon o obchodních korporacích

ZP – Zdravotní pojištění

ZP. B – Způsob B

ZÚ – Zákon o účetnictví

PŘEDMLUVA

Předkládaný studijní text je určen zejména pro výuku předmětu Finančního účetnictví na Vysoké škole ekonomie a managementu.

Cílem této publikace je vysvětlit informace prezentované v účetní závěrce všem, kteří se potřebují rychle orientovat v účetních výkazech dané společnosti a chtějí se seznámit se základními principy českého účetnictví. Studijní text je zaměřen na účetní jednotky, které jsou podnikateli. Účetní případy nejsou vysvětlovány přímo pomocí směrné účtové osnovy nebo položek účtového rozvrhu, ale snahou autora je zachytit podstatu konkrétní hospodářské operace, její interpretaci v účetnictví a zobrazení v účetních výkazech. V příkladech jsou záměrně použity různé typy účetních záznamů a zobrazení účetních operací.

Studijní text je rozdělen do sedmi kapitol, které jsou zaměřeny na jednotlivé oblasti finančního účetnictví. První kapitola je věnována významu a základním prvkům účetnictví a právním předpisům. Ve druhé až šesté kapitole jsou vysvětleny postupy a metody související se všemi položkami základních účetních výkazů, tj. rozvahy, výkazu zisku a ztráty. Pozornost je věnována zejména způsobu zobrazení jednotlivých účetních operací v účetních výkazech. Sedmá kapitola shrnuje problematiku účetní uzávěrky a sestavení výkazů v rámci účetní závěrky, včetně následných povinností jako je audit a zveřejňování.

Ve všech kapitolách jsou použity různé typy příkladů. Všechny kapitoly jsou úzce provázané, a proto není možné chápat jednotlivé části jako samostatné celky bez dalších návazností. Vzhledem k charakteru českého účetnictví je nutné jednotlivé účetní operace a problémy řešit v kontextu příslušných právních předpisů, avšak účetní problematika obsahuje pouze základní informace k daňové oblasti. Publikace si neklade za cíl obsáhnout rozsáhlou problematiku daní. Pro zjednodušení a zobecnění účetních postupů nejsou v textu použity aktuální daňové sazby, ani není rozlišována základní nebo snížená sazba DPH. U veškerých příkladů je tak použita sazba DPH ve výši 20 %. Ukázkové příklady i účtování jsou primárně zaměřené na obchodní společnosti, a to zejména na akciovou společnost a společnost s ručením omezeným. Pokud není uvedeno v zadání příkladů jinak, účetním obdobím je kalendářní rok, není účtováno otevírání a uzavírání zůstatků jednotlivých účtů, celý výsledek hospodaření za minulé účetní období se převádí do nerozdělených zisků nebo neuhrazených ztrát, výsledek hospodaření běžného období je tvořen pouze výsledky vyplývajícími ze zadání a daň z příjmů právnických osob ve většině případů pro zjednodušení není uvažována. Náklady a výnosy jsou účtovány v provozní oblasti podle druhového členění.

Přeji Vám hodně úspěchů při studiu a věřím, že předkládaný studijní text Vám bude nápomocen nejen k úspěšnému zvládnutí předmětu na škole, ale i ve Vaší praxi.

Veškeré připomínky, výhrady i náměty k textu jsou vítány.

1

kapitola

Základy účetnictví